

(...)

Ion Lazăr se afla împreună cu lăncierii din decuria sa la Cernița, în compania tribunului Corcheș și a primdecurionului Iambor. Imediat ce auzise chemarea tulnicului, își îmbrățișase nevasta, îl sărutase cu foc pe copil, strângându-l tare la piept, apoi își luase lancia și plecase la loagăr. Împreună cu el plecase și moșu-său, pe care nu fusese chip să-l țină acasă, departe de primejdie. Moșul ducea acum traista cu merinde și se ținea împreună cu alți bătrâni și cu femeile în spatele coloanelor de lăncieri.

Dincolo de drumul ce ieșea din Abrud spre Brad stăteau în poziție tribunii Clemente Aiudeanu și Rusu cu oamenii lor. Cea mai puternică formație se afla pe partea opusă acestora, înspre Câmpeni, condusă de prefectul Nicolae Vlăduțiu. În stânga ei, spre Roșia Montană erau gloatele tribunului Andreica, iar în dreapta, pe Dealul Surupostu, în fața Abrudului, tribunul Faur cu românii din Bucium. Pe aripa dreaptă, pe Dealul Știurț ocupau poziții luptătorii conduși de popa Simion Groza. Drumul dinspre Zlatna era închis de batalioanele prefectului Axente Sever. Împresurarea oștirii maghiare din Abrud era completă.

Atacul principal al românilor avea să fie dat dinspre Câmpeni spre Abrud și de aici spre Zlatna.

Bătălia începu cu atacul unei companii maghiare spre Cernița, care avea misiunea de a deschide drumul spre Brad. Compania a ieșit din oraș în pas alert, în coloană de atac, și imediat ce a găsit loc prielnic, s-a desfășurat în trăgători, susținută de cele trei tunuri pe care Hatvani le adusese cu sine.

Tribunii români dădură ordinul de înaintare și formațiunile de pușcași și lăncieri s-au desfășurat și ele și au pornit spre inamic. La câteva zeci de pași în fața plutoanelor de pușcași se aflau vânătorii, care au angajat vânătorii maghiari în luptă. După un schimb de focuri ce a durat câteva minute, vânătorii români s-au retras la adăpostul plutoanelor de pușcași, care au primit ordin de înaintare. Când au ajuns la patruzeci de pași de tirul inamic, au deschis foc de salvă și de ambele părți oamenii au început să cadă morți și răniți. Larma crescuse dintr-o dată pe câmpul de luptă, printre pocnetele puștilor și loviturile de tun auzindu-se vaietele răniților, porunci răcnite, încurajări și înjurături atât în limba română, cât și în cea maghiară. Veni rândul lăncierilor să atace, după ce s-au apropiat și ei de linia de foc.

Ion Lazăr se afla cu decuria sa în primul rând al primei centurii de lăncieri care avea să atace honvezii. Înaintase la pas, ținând oamenii în rânduri strânse, apoi auzi porunca să meargă mai iute. Lăncierii măriră cadența. Ion îi încuraja și le striga să țină ordinea de bătaie. Lancia îi aluneca din mâna scaldată de sudoare, din cauza fricii pe care o simțise înainte de a porni atacul. Acum nu mai simțea frica, doar sângele care i se urcase în cap și tâmpelile care îi zvâcneau puternic. Locul răsună în continuare de împușcături, amplificate de pereții dealurilor din jur, de poruncile strigate cu glas tare și de țipetele răniților. În aer se simțea mirosul prafului de pușcă ars și al ierbii pârjolate. Încă douăzeci de pași făcuți, mai erau două sute de pași până avea să se ciocnească cu honvezii. Încă zece pași înainte. O bubuitură foarte puternică se auzi și o izbitură violentă îl doborî pe Ion și pe toată decuria sa, împreună cu încă două rânduri de lăncieri din spate. Căzură toți grămadă pe locul unde se aflau, lăncierii din spate sărind peste ei în timp ce își continuau înaintarea.

(...)